

MERHABA

Türkiye’deki askeri vesayet rejiminin şu dönemki hedeflerinden biri olan AKP, hem bu süreçte verdiği tepkide hem de –DTP gibi– aynı rejimin hedef aldığı diğer odaklarla ortak tavır almak konusunda sınıfta kalmış görünüyor. Bunun da ötesinde, 1 Mayıs’ı Taksim’de kutlamak isteyenlere karşı kullanılan şiddet, AKP’nin, en hafif deyimle, antidemokratikliğinin somut örneklerinden sadece bir tanesi. Demokratikliğinin sınırları belirli bir partinin kamusal alanda izlediği muhafazakâr çizginin, özel alana ilişkin politikalara da yansımaları kaçınılmaz.¹

Bu yansımanın en görünür örneklerinden birisi Erdoğan’ın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeni ile yaptığı konuşmada “Türk” kadınlara en az üç çocuk doğurmalarını tavsiye etmesiydi: "Sizinle bir Başbakan olarak değil, dertli kardeşiniz olarak konuşuyorum. Biz genç nüfusumuzu aynen korumalıyız. Bir ekonomide aslanan insandır. Bunlar Türk milletinin kökünü kazımak istiyor. Yaptıkları aynen budur. Genç nüfusumuzun azalmaması için en az üç çocuk yapın."²

AKP’nin, yıllar öncesinde de yoğun bir şekilde gündeme gelen “Milli Aile” tartışmalarını, en azından görüntü itibarıyla daha İslami bir şekilde yeniden gündeme getirdiğine şahit oluyoruz. Aile ve doğurmak kutsanıyor. Bunun yanında, Irak’a düzenlenen harekât ve bu sırada meydana gelen ölümler de kutsanıyor. Irak harekâtı sırasında yaşanan kayıplar üzerinden, gerek ordu ve ordu taraftarları gerekse AKP, şehitlik mertebesini yüceltme konusunda yarışa girmişlerdi. Ailenin ve çocuk doğurmanın özellikle muhafazakâr kesimlerce her daim kutsandığını bilmekle beraber, savaş ortamında çocuk doğurmaya yapılan vurgu militarizmin, savaşın kaynaklarına da gönderme yapıyor: kadınlardan, “vatanperver” Türk kadınlarından, çocuk doğurarak savaşı beslemeleri bekleniyor.

Erdoğan geçtiğimiz günlerde de “Aile Haftası” kutlamalarına katıldı. “Biz Bir Aileyiz-Türkiye Sofrası” adlı etkinlikte Türkiye’nin 81 ilinden 81 “örnek aile” Ankara’da bir araya geldi. Etkinlikte, Erdoğan 9 çocuk sahibi olan aileye, sahip oldukları çocuk sayısından ötürü plaket verdi. Yaptığı konuşmada aile kavramının Türk milleti için ne kadar önemli olduğunu, Türkiye ailesinin içindeki farklılıklara rağmen birlik olduğunu, aile bilincinin korunduğu sürece de gerilimlerin çözüleceğini belirtti.³

“Türkiye ailesini” oluşturan resmin içinde Kürtlüğün yer olmadığını söylemek yanlış olmaz. Birkaç yıl öncesine kadar yayımlanan MGK raporlarında Kürt nüfusunun artışının nasıl ciddi bir tehlike olduğu, buna karşı mücadele edilmesi gerekliliği vurgulanıyordu.⁴ Bu bilgiyle tutarlı bir biçimde Kürt kadınlarının daha az çocuk doğurmalarını sağlamak üzere çeşitli

politikalar geliştirildiğini de bölgede çalışan çeşitli kadın kurumları aracılığıyla biliyoruz.⁵ Konjonktürün bu anlamda çok da değişmediği, Irak harekâtıyla daha da sertleştiği dikkate alınır, AKP'nin oluşturduğu “Türkiye ailesi”nde Kürt kimliğinin yer almadığı, doğurması talep edilen annelerin Kürt anneler olmadığı aşikâr. Anneler Günü’nde savaşa karşı Kürt kadınlarının gördüğü şiddet, çocuk doğuran/doğuracak/çocuk sahibi Kürt kadınlarına dönük resmi politikanın ne olduğunu gözler önüne seriyor.

Bu durumu açığa çıkaran en tüyler ürpertici konuşmayı ise, yine Erdoğan Diyarbakır olayları sırasında yapmıştı: “Çocuklarını sokaklara dökenler veya çocuklarının terör örgütleri tarafından kullanılmasına fırsat verenler, yarın ağlamanız boş yere olacaktır. Güvenlik güçlerimiz çocuk da olsa, kadın da olsa, kim olursa olsun, terörün maşası haline gelmişse gerekli müdahale ne ise bunu yapacaktır. Dünyanın hiçbir yerinde şiddet ve terörü mazur gösterecek hak ve özgürlükler anlayışı bulamazsınız. Şiddet meşru bir hak arama yolu değildir.”⁶ Yani, her anne kutsal değil, her çocuk kutsal değil, her aile Türkiye ailesinin bir parçası değil. Şiddeti kullanma tekeli elinde bulunduran devlet, kendi adına şiddet uygulayan erkekleri ve bu erkekleri doğuran kadınları ayrıcalıklı bir konuma yerleştirirken, bu şiddetle yüzleşen ve buna meydan okuyan “çocukları” ve bu çocukları ‘teşvik eden’ ya da ‘önlemeyen’ anneleri düşman ilan ediyor. Bu ikiyüzlülüğü gösteren en trajikomik olayı ise geçen sene PKK’ye tutsak düşen askerlerin “hayatta kalma” cüretini göstermelerinin ardından yaşadık. Davaları halen devam eden askerler, vatan için ölmeyi ‘beceremedikleri’ için vatanhainliği ile suçlanmış, haklarında yargı süreci başlatılmıştı. Askerlerden Kürt olanının en ağır ceza istemiyle yargılanması, yukarıda sözü edilen resmi tamamlayan olaylardan yalnızca birisi.

Bahsi geçen bu kutsal Türk ailesinin kadınlar için neden gerici bir kurum olduğunu, bu aileden kimlerin nasıl dışlandığını ve de ailenin bir kurum olarak nasıl savaşın insan kaynağını oluşturduğunu deşifre eden ideolojilerden birinin de feminizm olması, haliyle feminizmi hedef haline getirdi. Gerek Diyanet İşleri’nin feminizmi ahlaksızlık olarak değerlendirmesini, gerekse Dengir Mir Mehmet Fırat’ın “Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kadınları, feminist ideolojinin kölesi olmadılar, olmayacaklardır!”⁷ şeklindeki açıklamasını bu çerçeve ile bağlantılandırarak açıklamak mümkün. Bununla birlikte, İslami bakış açısına sahip, bir kısmının kendisine feminist de dediği kadın aktivistlerin kamusal alanda görünür olmasının da bu tarz tepkilerde etkili olduğunu gözden kaçırmamak gerekli. Mevcut tehditlerden birisi de, bu şekilde içeriden eleştiri yapan kadın aktivistlerdir. İslami çerçeve içinden geliştirilen kadın özgürlüğü söyleminin aile kurumunu nasıl değerlendirdiği ayrı bir tartışmanın konusu olmakla birlikte, bu kesim içinden feminist hareket ile ilişkilenebilir. Kanalları açan kadınlar var. Kadın hareketi açısından bu ilişkilenebilir, “aile” gibi ataerkinin

temel taşı olan bir kuruma dönük tartışmanın da yürütülmesi açısından önemli bir yerde duruyor.

Yukarıda çizmeye çalıştığımız çerçeveye referansla, biz de bu sayımızda, annelik ve militarizm arasındaki ilişkiye dikkat çekmeye çalıştık. Sara Ruddick, Nancy Scheper-Hughes, Rela Mazali ve Özlem Aslan'ın makalelerinden oluşan dosyamızda, annelik kavramı sorunsallaştırılıyor. Sara Ruddick, annelik pratiğinin beraberinde getirdiği düşünme biçiminden yola çıkarak, feminist ve antimilitarist bir politika oluşturmanın yollarını arıyor. Nancy Scheper-Hughes, anneliği toplumsal bir pratik olarak ele alıyor ve kadınların annelik üzerinden içinde yer aldıkları farklı pratikleri anlatıyor. Bu pratikler barışı savunmaktan savaşı istemeye ya da direniş örgütlemeye kadar geniş bir yelpaze içinde yer alıyor. Rela Mazali'nin makalesi, kişisel deneyimine yoğunlaşıyor. Asker annesi olmanın beraberinde getirdiği yeni pratiklerin ve sorumlulukların, asker annelerini nasıl “orduların anneleri”ne dönüştürdüğü üzerinde duruyor. Özlem Aslan ise makalesinde, Barış Anneleri İnisiyatifi'nde yer alan kadınların anlatılarına ve Türkiye'de kamusal alanda annelik üzerine üretilen söylemlere odaklanarak, Türkiye'de annelik üzerinden siyaset yapmanın imkânlarını ve imkânsızlıklarını tartışmaya açıyor. Bu dosyanın ardından, kadınların militarizme karşı güçlü bir duruşu olması gerektiğini vurgulayan Handan Coşkun'un “Her Şeye Rağmen Umut” başlıklı denemesi yer alıyor.

Dergide ele almaya çalıştığımız bir diğer konu da alternatif eğitim. bell hooks'un *Transgress to Education* başlıklı kitabının önsözü ve Getronagan Lisesi'nden kadın eğitimcilerle yaptığımız söyleşi aracılığıyla eğitimin özgürlükçü bir çerçeveden nasıl ele alınabileceği konusuna değinmeye çalıştık. Bu konunun çerçevesinin çok geniş olduğu ve Türkiye özelinde henüz kapsamlı bir şekilde ele alınmadığı düşünüldüğünde, dergide yer alan bu çalışmalar konuya bir giriş niteliğinde düşünülebilir.

Her sayımızda olduğu gibi, bu sayımızda da Karin Karakaşlı bizlerle bir denemesini paylaşıyor. Sonrasında, Bejan Matur ile yaptığımız söyleşi ve şairin “*İbrahim'in Beni Terketmesi*”adlı son kitabından bir şiir yer alıyor. Çimen Günay-Erkol'un “Aşkın Sağı Solu: *Yarın Yarın* ve *Sancı*’da Eril Bakış” başlıklı makalesi ise 12 Mart döneminde kaleme alınan ve aşk hikâyesi anlatan farklı siyasi çizgideki iki romanı, “eril bakış” kavramından hareketle incelemektedir.

Derginin son bölümünde ise, başörtüsü konusunu ve Sulukulelilerin kentsel dönüşüm sürecinde yaşadıkları süreci ele alan iki ayrı metin yer alıyor. Öykü Didem Aydın tarafından kaleme alınan “Laiklik ve Din ve Vicdan Özgürlüğü Çekişmesinde Sorunlar: Din ve Vicdan

Özgürlüğü Açısından Başörtüsü” adlı makale, başörtüsü ile din ve vicdan özgürlüğü arasındaki ilişkiyi hukuk alanında ele alarak özgürlükçü bir çerçeveye geliştirmeye çalışıyor.

Son olarak Begüm Uzun’un Hacer Foggo ile yaptığı, Sulukule’nin kentsel yenileme alanı ilan edilmesinin ardından Sulukulelerin yaşadığı mağduriyetleri konu alan söyleşisi yer alıyor.

¹ Tabii ki bu noktada kamusal alanda radikal politikalar izleyen görece “özgürlükçü” partilerin de özel alanda muhafazakâr bir pozisyonda olduklarına dair birçok örnek bulunduğunu da belirtmek gerekir.

² 7 Mart 2008, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8401981.asp?m=1>

³ 16 Mayıs 2008, <http://www.ntvmsnbc.com/news/446610.asp>

⁴ 26 Ağustos 2005 <http://www.milliyet.com.tr/2005/08/26/guncel/gun14.htmls>

⁵ Örneğin DİKASUM’un yaptığı çalışmalarda bu tarz vakalar belirtilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. “Zorunlu Göç ve Kadınlar: Diyarbakır Örneği – DİKASUM Koordinatörü Handan Coşkun ile Söyleşi” *Feminist Yaklaşımlar*, Sayı 3, Haziran 2007.

⁶ <http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=34656,4&tarih=01.04.2006> [1 Eylül 2007]

⁷ <http://www.ntvmsnbc.com/news/445128.asp>, 25 Mayıs 2008.